

Racisme In de
Middeleeuwen kon je
zien wie er dom was

12

Lesje in nederigheid

Hoe is het om tegelijkertijd te studeren en soldaat te zijn? Reservisten vertellen waarom ze zich willen inzetten voor de veiligheid. 'Ze noemen ons *weekend warriors*'

7

Klagen over colleges Vakevaluaties zijn onbetrouwbaar, bevooroordeeld, vrouwenonvriendelijk, discriminerend, en leiden tot grote ontevredenheid. 'Het is al vijftig jaar bekend. En toch blijven we ze gebruiken'

4

Goedkoop bier De Oude Harmonie is dood... Leve De Nieuwe!

6

14

Hedendaagse held Hoe kon een tv-kok oorlogspresident worden?

Buiten- en beurspromovendi moeten betalen

De faculteit Geesteswetenschappen gaat per september 2024 een fee heffen voor buiten- en beurspromovendi. De eerste groep moet 400 euro per jaar betalen, de tweede 2800 euro. ‘Promovendi die nooit hoefden te betalen zijn de lucky guys.’

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK
FOTO MARC DE HAAN

Buiten- en beurspromovendi die na 1 september aan hun promotietraject beginnen aan de faculteit Geesteswetenschappen, moeten daarvoor gaan betalen. Voor buitenpromovendi (die promoveren in hun eigen tijd naast een baan) is dat 400 euro per jaar. Willen zij een werkplek op de universiteit, wordt dat bedrag fors hoger: 2800 euro. Beurspromovendi (internationale promovendi die worden gefinancierd door beursverstrekkers uit het land van herkomst) betalen straks ook jaarlijks 2800 euro. Werknemerpromovendi, die een arbeidscontract hebben bij de universiteit, betalen alleen een fee – die van 400 euro – als zij meer dan een jaar uitlopen. De faculteit mag dat doen, omdat deze promovendi op dat moment niet meer in dienst zijn van de universiteit maar in de categorie van buitenpromovendus vallen. Promovendi die nu al bezig zijn met hun PhD en bij een instituut werken dat nog geen fee hanteerde, hoeven de komende vier jaar nog niets te betalen. Afgelopen najaar stemde de faculteitsraad in met het plan. Ook sommige instituten bij Rechten hanteren een fee voor buitenpromovendi en tevens de faculteit Archeologie overweegt een fee in te voeren. Een van de redenen voor de heffing is om de ongelijkheid op de faculteit weg te nemen, legt directeur van Graduate School of Humanities Marian Klamer uit. De instituten geschiedenis, Leiden University Centre for Linguistics en Leiden Institute for Area

Geen stemrecht, want dan dreigt het gevaar van een aanstelling

Buiten- en beurspromovendi krijgen geen kiesrecht omdat ze daardoor juridisch mogelijk als personeel zouden kunnen worden gezien en bij de rechter een arbeidsovereenkomst kunnen afdwingen.

Dat antwoordde het college van bestuur maandag op vragen van de universiteitsraad. Volgens het college brengt kiesrecht voor beurs- en buitenpromovendi te veel risico's met zich mee.

Als ze daardoor een arbeidsovereenkomst zouden kunnen afdwingen, zijn de gevolgen groot. De universiteit moet dan achterstallig loon, achterstallige werkgeverslasten en ontslagbescherming gaan betalen.

Rector Hester Bijl zei het 'jammer' te vinden dat de promovendi geen stemrecht krijgen. 'Wij horen graag van de raad wat we kunnen doen om hen meer invloed te geven.'

Volgens Max van Haastrecht van personeelspartij Phdoc was dat heel simpel: 'Kiesrecht toekennen.' Hij wilde meer uitleg van het college over waarom dat niet wenselijk is. 'Als ik kijk naar de cumulatie van bepaalde besluiten met betrekking tot beurs- en buitenpromovendi is dat op dit moment niet mogelijk', reageerde Bijl ietwat cryptisch. Van Haastrecht: 'Aan de Universiteit Utrecht en Tilburg University hebben beurspromoven-

di bijvoorbeeld kiesrecht. Het is raar dat dat in Leiden niet kan. Zijn de beurspromovendi daar anders?'

Bijl liet weten dat er verschillen zijn. In Leiden kunnen beurspromovendi uit het buitenland die niet voldoen aan de inkomensnorm van de Immigratie- en Naturalisatiedienst een top-up beurs krijgen van de universiteit om hun inkomen aan te vullen. 'Ik denk dat ze die aan andere universiteiten niet ontvangen.' Door onder andere deze maatregel is er een juridische 'casus te maken' dat zij een arbeidsovereenkomst met de universiteit hebben. Het verlenen van stemrecht zou die claim versterken.

De uitleg van het college over de beurs deed Van Haastrecht enigszins duizelen. 'Ik begrijp niet wat dat besluit ermee te maken heeft.' 'Ik ken niet de hele casus maar Utrecht heeft bijvoorbeeld geen top-ups', reageerde Bijl. Van Haastrecht was nog niet overtuigd. 'In eerdere argumentatie van het college kwamen die top-ups helemaal niet naar voren. Toen we vorig jaar die regeling nog niet hadden, was stemrecht wel mogelijk geweest?' 'Dan was het makkelijker geweest, ja', erkende Bijl.

De raad en het college gaan nu op zoek naar een andere manier om de invloed van buiten- en beurspromovendi op de medezeggenschap toch te vergroten.

‘Het is gek dat ze heel veel uit eigen zak moeten betalen’

Studies hanteerden namelijk al fees, terwijl promovendi elders op de faculteit niets hoefden te betalen.

Een andere reden voor de fees is om promovendi hun traject sneller te laten afronden, staat in een memo. Promovendibegeleiding kost veel tijd en geld, evenals de administratie en registratie. Dat laatste is vooral een probleem bij buitenpromovendi, waar de faculteit er bovenmatig veel van heeft en die vaak lang over een promotietraject doen.

'In 2021 was 67 procent van de 650 promovendi buitenpromovendus', zegt Klamer. 'Een aanzienlijk deel van hen is al acht tot vijftien jaar bezig. De instituten hebben het vermoeden dat een deel van hen het nooit gaat afmaken. Zij leggen jaar na jaar een claim op de administratie, terwijl ze niets meer doen. En: ze drukken het promotierendement. Iets wat van belang is bij visitaties en dus nadelig is voor onze faculteit. Die fee is dus ook een signaal om hen er bewust van te maken dat hun registratie geld kost. Als zij de fee niet willen betalen omdat ze hun promotie toch niet afmaken, schrijf je dan uit.'

In een mail aan de promovendi staat opgesomd wat er van de fee wordt betaald: onder meer een ULCN-account, bibliotheekpas, verplichte trainingen, visakosten en registratiekosten. Maar: dit kregen promovendi altijd al. Levert het hen ook nog iets op? Nee, is het korte antwoord. 'We laten hiermee zien dat dit de kosten zijn die voor jou worden gemaakt', legt Klamer uit. 'En dan zit de begeleidingstijd er nog niet eens in.'

Maar een faculteit als W&N vraagt bijvoorbeeld geen fees. Hoe eerlijk is dat? 'Iedere promovendus levert 83.000 euro op', legt Klamer uit. 'Maar terwijl bij W&N bijna 100 procent van dat geld naar de instituten gaat, is dat bij ons maar 34.000 euro. Nog eens 15.000 euro gaat naar de faculteit en de resterende 34.000 naar de universiteit. Dat is beleid van de universiteit zelf. Als je kijkt hoeveel uur aan begeleiding je van die 34.000 euro kan betalen, nog los van de werkplek, dan is het heel simpel: wij leggen erop toe. Die fee is dus een klein stapje om dat gat te dichten, maar het is echt niet kostendekkend. Promovendi die hier al die jaren niet voor hebben hoeven betalen, zijn eigenlijk de lucky guys. De kosten en baten zijn uit balans.'

Daar komt bij dat de geesteswetenschappen ook door de overheid worden benadeeld. 'De grote potten geld gaan naar de medische faculteit en wiskunde en natuurkunde. Dat vindt men blijkbaar relevanter. En dan krijgen we ook nog minder geld per student. Alles bij elkaar is dat heel scheef.'

Vreest de faculteit niet dat de fee leidt tot minder promovendi? 'Bij de instituten die al een fee hanteerden, was het effect nul komma nul', reageert Klamer. 'Die 2800 euro voor beurspromovendi hoeven zij niet zelf te betalen, dat betaalt hun beursverstrekker. Er zijn geen aanwijzingen dat zij zich hierdoor laten tegenhouden. En die fee van 400 euro voor buitenpromovendi blijkt ook goed te betalen, want in al die jaren is het maar één keer voorgekomen dat we het hebben kwijtgescholden. Het blijft overigens mogelijk om een vrijstelling te krijgen, die is aan te vragen bij het managementteam van je instituut.'

Maar voor buitenpromovendi die graag een eigen werkplek willen, wordt de fee maar liefst 2800 euro. Die moet dan wel uit eigen zak worden betaald. 'Het niet hebben van een werkplek op de universiteit houdt je niet tegen onderzoek te doen', aldus Klamer. 'Ze kunnen ook in de bibliotheek of thuis werken. Sommige instituten hebben überhaupt geen plek voor buitenpromovendi, want we zitten zelf al heel krap.'

Er is kritiek op de invoering van de fee. Universiteitsraadslid Max van Haastrecht van personeelspartij phdoc: 'Dit lijkt me geen goede strategie om mensen aan je universiteit te binden. Er is al heel veel financiële stress en onzekerheid onder promovendi.' Ook denkt hij dat het opleggen van een fee niet de manier is om promovendi sneller door het traject heen te laten gaan. 'Dit kan nooit alleen de verantwoordelijkheid zijn van de PhD zelf. Kijk liever met diegene hoe het binnen de tijd kan worden afgerond en leg niet de complete financiële verantwoordelijkheid bij de promovendus.'

Lotte Weedage van Promovendi Netwerk Nederland is het daarmee eens. 'Het ligt vaak niet aan de promovendus dat ze niet binnen de tijd een proefschrift kunnen schrijven. Het kan liggen aan de promotor, ziekte, zwangerschap of ander externe factoren. Het is een beetje gek dat de promovendus dan moet betalen.' Ook vindt Van Haastrecht het hoge tarief voor buitenpromovendi die een eigen werkplek willen, onacceptabel. 'Een werkplek is de basis voor werken aan de universiteit. Dit uit eigen zak betalen is heel veel geld.'

Bovendien vindt hij het 'wringen' dat buitenpromovendi op de universiteit geen stemrecht en kiesrecht hebben (zie kader), maar wel een fee moeten betalen. 'Je legt ze wel iets op maar geeft ze geen zeggenschap. Ze hebben dus geen invloed gehad op de besluitvorming hierover.'

Hoe gekmakende sloopdrift leidt tot constante verandering van het Leidse landschap

Ooit huide in de Leidse polder Cronesteyn een kasteel met dezelfde naam. Helaas is Kasteel Cronesteyn met de grond gelijk gemaakt en is uiteindelijk in 1982 het gebied omgetoverd tot polderpark. Dat vergde planning, slopen, verplaatsen en planten en het resultaat is uiterst plezierig.

Een wandeling is de enige manier om het op waarde te schatten. Bij elke stap ontvouwt het zichzelf. Van de week liep ik in de pas parallel aan de slotgracht die ooit deel uitmaakte van het kasteel (zegt men). De verrassing hiervan is dat de slotgracht ooit bescherming bood tegen de bewoners zodat het de grens tussen leven en dood vergrootte; én dat het nu dezelfde bescherming biedt voor de verrassingsvogels in kwestie: de tientallen lepelaars die er nu in de hoogte broeden. Lepelaars broeden over het algemeen laag bij de grond (zegt men) en dat leek mij ook de goede inschatting. Het zijn wat vreemdsoortige, lome wezens als ik ze zo bekijk, maar toch lukt het hen om de bescherming van de slotgracht te benutten. Geen vos of ander beest kan nog een gevaar vormen voor de ontwikkelende embryo's van de theelepelaartjes (ik hoop dat ornithologen dit goedkeuren).

Het aanzicht van deze lepelaars hoog in de bomen is zo exotisch en monolithisch, het dwong me tot verwondering en biologering. Het blijft een merkwaardig verschijnsel dat Leiden zowel een enorme continuïteit in het landschap kent als een gekmakende drift tot verandering

‘Het enige zonder houdbaarheidsdatum is deze georganiseerde waanzin’

en constante sloop in dit landschap. De grachten, de kerken, het stadhuis, de slotgracht bij Cronesteyn, ze bevinden zich nog steeds op dezelfde plek als toen Jan Steen en Rembrandt in Leiden bivakkeerden. Maar van alle 'nieuwbouw' heeft er vrijwel niks meer een eeuwigheidswaarde. Een gemiddeld pand hoeft maar een half mensenleven te staan voordat de sloopwerkzaamheden met een chirurgische precisie weer kunnen

beginnen. Het is een georganiseerde waanzin vol geld- en tijdsverspilling, uitstoot, ziekmakende herrie en een stresslast voor bewoners die jarenlang met woononzekerheid moeten kampen.

Niemand geeft aan of heeft ooit verzonnen waarom deze waanzin het Leidse landschap steeds maar weer verandert en tot welk doel het uiteindelijk dient. En wat is de drift nou werkelijk? Scheppingsdrift of een sloopdrift? Zo ook de geplande sloop van de universiteitsgebouwen Reuvens, Cluster Noord van de UB en Lipsius om plaats te maken voor de modieuze 'Humanities Campus'. Jarenlang is er leed berokkend op de omwonenden omdat hun huizen hiervoor gesloopt moesten worden. Dit gaat nu toch niet door en het nieuwe plan is eindelijk af (zegt men).

De gekte zit erin dat het verdomd moeilijk is te achterhalen waarom de sloop zo nodig is. De sloopdrift behoeft blijkbaar weinig tot geen rechtvaardiging. Een genoemde reden is duurzaamheid. Dit kapstokbegrip behoeft geen uitleg blijkbaar en de ironie wordt er niet van ingezien dat zelfs een Volvo stationwagen na 500.000 kilometer op de teller een langere levensduur (duurzaamheid!) kent dan het gemiddelde universiteitsgebouw. De campus zal kleiner worden door de toename in het thuiswerken. Totdat dat niet meer gebruikelijk is en de nieuwe gebouwen weer gesloopt zullen worden. Het enige dat geen houdbaarheidsdatum heeft, is deze georganiseerde waanzin.

Ze zijn onbetrouwbaar, bevooroordeeld, vrouwonvriendelijk en discriminerend: docenten zijn helemaal klaar met vakevaluaties. ‘Het is al vijftig jaar bekend. En toch blijven we ze gebruiken.’

DOOR MARK REID
FOTO TACO VAN DER EB

Waarom evaluaties niet deugen

Vakevaluaties deugen niet en leiden tot grote ontevredenheid, zo blijkt uit een rondgang van *Mare* langs docenten en opleidingscommissies. Er is weinig respons en de antwoorden zijn vaak bevooroordeeld of seksistisch. De betrouwbaarheid van de beoordelingen blijkt ook twijfelachtig, want online evaluatieformulieren zijn door iedereen én meerdere malen in te vullen. ‘Bij ons worden de scripties digitaal beoordeeld en daar is echt een dramatisch lage respons bij de evaluaties’, zegt Cynthia van Vonno, voorzitter van de opleidingscommissie politicologie. Het is een veelgehoorde klacht. Tijdens de coronaperiode is de universiteit overgestapt op digitaal evalueren van vakken. Nu het onderwijs fysiek is, zijn sommige opleidingen en faculteiten niet teruggekeerd naar evaluaties op papier. En dat merken de opleidingscommissies in het aantal ingevulde evaluaties. ‘Je kan makkelijk een respons van slechts vijf studenten hebben’, zegt Van Vonno. ‘Daarom hebben we er als opleidingscommissie op gestaan dat als er een gezamenlijk afsluitend moment is van een vak, dat er dan papieren evaluaties zijn. Anders kunnen we er niks mee.’ Ook filosoof Frank Chouraqui heeft last van de lage opkomst. Als voorzitter van de commissie Basis Kwalificatie Onderwijs (BKO) van de faculteit Geesteswetenschappen moet hij beoordelen of academici in opleiding gekwalificeerd zijn om colleges te geven, mede op basis van evaluaties. ‘Het aantal respondenten is gedaald, en dat verhoogt

de bias in de antwoorden. Als je een groep hebt van tweehonderd studenten van wie er maar twintig een evaluatie invullen, is dat statistisch gezien onbruikbaar. Op basis daarvan kunnen wij als BKO-commissie geen afgewogen oordeel vormen. ‘Daar komt nog bij dat de meest enthousiaste én de meest kritische studenten de enquête invullen. Statistisch gezien verwacht je dat er bij die twee extremen meer studenten zitten die ook nog een bias hebben, bijvoorbeeld een genderbias. Dus we krijgen als commissie minder evaluaties die we kunnen gebruiken om onze eigen bias te vermijden, en de evaluaties die we krijgen zijn vaker bevooroordeeld.’ Voor zover de evaluaties wel worden ingevuld, is Van Vonno ook niet tevreden. ‘De eerste paar vragen van het evaluatieformulier zijn op het hoogste niveau vastgesteld en bedoeld om programma’s onderling te kunnen vergelijken. Die mogen wij als instituut of faculteit niet aanpassen. Maar wij vinden veel van die vragen helemaal niet van toepassing: ze zijn zo open dat je iemands kleding of persoonlijkheid gaat beoordelen. Je kan er niet zo veel mee als opleidingscommissie. We vragen ons ook af wat ze eigenlijk aan het vergelijken zijn?’ De raad van de faculteit Governance and Global Affairs (FGGA) stelde vorig jaar al vragen over de kwaliteit van de evaluaties. Studenten lieten stutend commentaar achter, zoals ‘De docent was superkut!’ of ‘Lekker jurkje had ze weer aan tijdens het laatste college’.

‘Lekker jurkje had ze weer aan tijdens het college’

Ook de docenten die *Mare* nu spreekt, zeggen discriminerende opmerkingen te krijgen. ‘Ik wil niet in detail ingaan op wat ik allemaal heb gezien, maar ik heb zeker opmerkingen gelezen die kwetsend waren of specifiek tegen mij gericht waren’, zegt Aris Politopoulos, voorzitter van de opleidingscommissie archeologie. ‘En ik ben nog een witte man, dus het is nog moeilijk om echt iets discriminerends te zeggen. Die opmerkingen waren wel een zeer kleine minderheid, misschien maar een handjevol over de laatste negen jaar. Maar ik hoor van collega’s dat ze vaker discriminerende opmerkingen krijgen in evaluaties.’ ‘Ik zie soms studenten die in evaluatie zeggen dat een docent slecht is omdat ze een slecht cijfer hebben gehaald of omdat ze zich niet gemotiveerd voelen’, zegt filosoof Chouraqui. ‘Ook zie ik in de negatieve evaluaties studenten die gewond zijn om een gesprek te domineren. Als een docent – zeker een vrouwelijke docent – dat niet toestaat, lijkt het alsof ze daarover klagen.’ ‘We zien zeker een bias tegen vrouwen’, beaamt Marcel van Daalen, voorzitter van de opleidingscommissie sterrenkunde. ‘En dat is volgens onderzoek al vijftig jaar bekend. En toch blijven we datzelfde systeem gebruiken.’ Sterrenkunde gebruikt geen online evaluaties, en heeft dus wel een hoge respons. Toch zijn daarmee de problemen niet verholpen, zegt Van Daalen. ‘Dat maakt het iets makkelijker om die uitschieters eruit te halen. Als je een lage respons en alleen zulke extremen hebt, is dat natuurlijk een groot probleem. Maar zelfs met een hoge opkomst is die bias tegen vrouwen nog steeds duidelijk aanwezig. Dat is iets waarvan we niet echt weten hoe we het kunnen oplossen.’ Dat de evaluatieformulieren anoniem zijn, betekent niet alleen dat studenten zich vrij voelen om kwetsende opmerkingen te maken over docenten. Online formulieren kunnen de betrouwbaarheid van alle evaluaties ondermijnen. Meerdere docenten verspreiden namelijk online evaluaties met een link of QR-code die voor alle studenten hetzelfde zijn en waarvoor ze niet hoeven in te loggen. Daardoor is de anonimiteit van de deelnemers gewaarborgd, maar het betekent ook dat rancuneuze studenten meermaals zeer negatief commentaar kunnen geven, of dat zelfs een docent zichzelf een goede score kan geven. Van Vonno is hiervan op de hoogte, maar reageert desondanks laconiek. ‘Je kan het formulier inderdaad meerdere keren invullen. Dus als je een hekel hebt aan een docent of je bent een enorme fan, dan kan dat de resultaten beïnvloeden. Maar omdat bij politicologie de responsrede zo dramatisch laag is bij de digitale formulieren, maak ik me er geen zorgen om.’ Ondanks hun kritiek zijn alle docenten het erover eens dat het belangrijk is om studenten om hun mening te vragen. Van Daalen is als lid van projectgroep Academia in Motion actief op zoek naar een alternatief. ‘We moeten onderwijs evalueren op een manier die minder biases heeft en meer informatie geeft. Het is belangrijk dat we feedback ontvangen van studenten, maar we willen dat er op meer manieren wordt gekeken naar onderwijs. Bijvoorbeeld dat docenten ook elkaars colleges beoordelen. Zo krijg je een goed beeld of het vak en de manier van lesgeven aansluiten op de rest van het curriculum. Zoets is er nu niet.’ Politopoulos experimenteert al met andere vormen van evaluaties. ‘In mijn colleges probeer ik een open discussie te creëren waar iedereen zich vrij kan uiten over wat ze van het vak vinden. Dat heeft natuurlijk zijn eigen nadelen, bijvoorbeeld dat het niet anoniem is, maar voor mijn gevoel zijn die discussies zeer nuttig. Studenten uiten daar openlijk hun kritiek en geven ze nuttige tips ter verbetering. Bij die discussies daar heb ik nooit enige vorm van discriminatie gezien, mensen zijn in het echt veel respectvoller. En studenten voelen zich in een volwassen discussie ook serieuzer behandeld.’ ‘Ik denk niet dat wij als BKO-commissie helemaal van evaluatieformulieren af willen’, zegt Chouraqui. ‘Maar om eerlijk te zijn heb ik nog nooit iemand aan de faculteit ontmoet die niet sceptisch was over de evaluaties. Zelfs in de best denkbare soort kom je niet onder nutteloos commentaar uit, want je wil wel dat studenten hun zegje kunnen doen. In dat geval moeten wij als lezers wijs zijn.’

Mannen scoren beter dan vrouwen

Mario de Jonge is onderzoeker bij het Interfacultair Centrum voor Lerarenopleiding, Onderwijsonderzoek en Nascholing (ICLON), waar hij onder andere kijkt naar de effectiviteit van vakevaluaties, ook in samenwerking met LLinc, het onderdeel van de universiteit dat de evaluaties verzorgt. ‘Er is een groot aantal studies waar de betrokkenheid van studenten vrij laag is. Omdat die evaluaties zo vaak aan bod komen is er wel een bepaalde mate van evaluatie-moeheid. Daardoor zie je ook dat studenten niet goed opletten bij het invullen. Stel een geplande gastdocent komt niet opdagen bij een college, dan vult een meerderheid van studenten alsnog een beoordeling in over hoe diegene les gaf. ‘Er is een meta-analyse die laat zien dat er eigenlijk weinig evidentie is dat er een verband is tussen hoe studenten inschatten dat de kwaliteit is geweest van het onderwijs en hoe ze daadwerkelijk gepresteerd hebben. Er zijn studies die zelfs suggereren dat er een omgekeerde relatie kan zijn. Als een docent de lat hoger legt kan die evaluatie omlaag gaan, ondanks dat die hogere eisen op langere termijn juist van toegevoegde waarde bleken. ‘Daarnaast heb je ook allerlei vormen van bias. Mannen worden doorgaans beter beoordeeld dan vrouwen. Als je wat soepeler bent met cijfers geven doet dat al snel de ronde en kan je beoordeeling omhoog gaan. Er is ooit een experiment uitgevoerd waarbij chocoladekoekjes uitgedeeld werden. Dat leverde ook hogere evaluaties op. ‘Je kunt je afvragen of je als docent heel veel hebt aan een cijfer als beoordeling, of dat het handiger is dat je concrete handvatten krijgt over hoe je je onderwijs zou moeten aanpassen. Nu weet je vaak alleen dat iets niet zo goed beoordeeld is. ‘Als je een vak al vier jaar geeft met dezelfde docenten, moet je het dan elk jaar opnieuw evalueren. Dan zou je er ook voor kunnen kiezen om het minder vaak te evalueren. En als je dat dan doet om het wat breder en interessiever te doen.’

‘Racisme verwijderen is niet aan ons’

Mare vroeg het Leiden Learning & Innovation Centre (LLinc), het onderdeel van de universiteit dat de evaluaties verzorgt om een reactie op de zorgen van de docenten. Data- en AI-manager Michiel Musterd laat weten dat ‘de bruikbaarheid van resultaten bij een zeer lage respons afhangt van een aantal factoren. Niet alleen het absolute aantal ingevulde evaluaties maar ook hoe uniform de waardering is, speelt een rol. Over het algemeen hebben kwantitatieve evaluaties niet zozeer een wetenschappelijke waarde, maar vooral een signaalfunctie waarmee eventuele minder goed scorende aspecten van een vak kunnen worden getraceerd.’ Het is bij het LLinc bekend dat evaluaties soms meermaals worden ingevuld, aldus Musterd. ‘Wij bieden drie opties aan de faculteiten voor de evaluaties: op papier, via een generieke link en via een persoonlijke link. Een persoonlijke anonieme link kan maar één keer worden gebruikt. Bij evalueren op papier is dit al iets minder waterdicht, maar is het wel lastig omdat studenten slechts een evaluatieformulier uitgereikt krijgen. Via een generieke link is het iets makkelijker, maar vraagt het nog steeds een behoorlijke inspanning van studenten om meermaals het volledige formulier in te vullen en ook nog eens op dusdanige manier dat het statistisch niet opvalt tijdens de verwerking. Het is uiteindelijk aan de faculteiten of opleidingen zelf om een keuze te maken op welke manier ze willen evalueren en de afweging te maken tussen (onder andere) het risico op meermaals invullen en het gemak van distributie van de evaluatieformulieren.’ Over kwetsende of discriminerende opmerkingen die docenten soms ontvangen, zegt Musterd: ‘We begrijpen dat dit voor docenten bijzonder onprettig kan zijn. De student is echter zelf verantwoordelijk voor wat hij schrijft, ook al is het anoniem. De opleidingen krijgen van ons de ongesensureerde evaluatierapportages. Zij kunnen er zelf voor kiezen seksistische, racistische of kwetsende opmerkingen te verwijderen alvorens de rapportage naar andere betrokkenen zoals docenten te sturen. Het is niet aan ons om antwoorden te veranderen of te verwijderen.’ LLinc is samen met Mario de Jonge bezig met experimenten naar andere beoordelingsvormen, bijvoorbeeld een evaluatie tijdens het vak in plaats van aan het eind, waarbij studenten zelf kunnen aangeven over welke thema’s ze in een open vraag een reactie willen achterlaten. Die antwoorden kunnen vervolgens de docent informeren over mogelijke aandachtspunten.

In de 'nieuwe Harmo' kost een biertje €1,25

Student Chieljon Tornij begon samen met vijf vrienden op vrijdagavond een studentencafé in de kroeg waar hij al werkt. 'Wij willen iets teruggeven aan Leiden.'

DOOR LISA BOSHUZEN
FOTO TACO VAN DER EB

Wie op vrijdagavond tussen zes en twaalf uur het pand van Breehuys 16 binnenloopt, wordt sinds kort begroet door een groep ouderejaars studenten die hier het studentencafé de Harmonie, ook wel 'de Harmo', zijn begonnen. De naam is een knipoog naar de Oude Harmonie, ooit één van de drukst-bezochte kroegen in Leiden die jaren geleden in hetzelfde pand zat. De 'nieuwe Harmo' moet een plek worden waar de Leidse studenten elkaar kunnen ontmoeten en waar ze voor een schappelijke prijs een drankje kunnen drinken. Voor een biertje betaal je slechts €1,25. Rechten- en wiskundestudent Chieljon Tornij (23) nam het initiatief. Hij werkte al langer achter de bar bij Breehuys 16 en kreeg van zijn baas een vrijbrief om één dag in de week op vrijwillige basis iets te organiseren. 'Ik had het wel eens met hem over studenten in de stad en hij heeft er ook een groot hart voor. Hij zei op een gegeven moment: "Kijk maar hoe ver je komt".' Op de banken bij het raam is al een vrienden-groep neergestreken met feesthoedjes op. Er is iemand jarig. De ruimte voelt aan als een combinatie tussen een bruine kroeg en een huiskamer. Iedereen maakt wel een praatje met elkaar. Aan de bar staat een rij barkrukken die bijna allemaal gevuld zijn. Daar kan je bijvoorbeeld een

'Picasso' bestellen, een combinatie van cassis en Pisang Ambon. Toch drinkt bijna iedereen bier. Geschiedenisstudent Luca Brode (27) is één van de vrienden met wie Tornij zijn idee uitwerkte. Hij ziet de Harmonie als een grote woonkamer waar Leidse studenten elkaar kunnen ontmoeten. 'Wij hebben allemaal het studentenleven heel erg zien veranderen, zeker na corona. Je hoort veel verhalen over studenten die zich eenzaam voelen en niet kunnen aarden. Steeds meer mensen blijven ook thuis wonen. Het is heel vervelend om te zien dat het studentenhuis met de fusie verdwijnt. Als student is de makkelijkste manier om mensen te ontmoeten vaak via je huis.'

'Wij hebben het studentenleven heel erg zien veranderen, zeker na corona'

'In het begin was het echt mond-tot-mondreclame onder vrienden', vertelt Brode, maar langzamerhand breidt het publiek zich uit. 'Het feit dat er mensen zijn die niet via ons komen, zegt al dat we een grotere groep beginnen te bereiken', vult Tornij aan. 'Studenten die binnenkomen, blijven ook wel echt tot twaalf uur.' Aan hoge houten tafels tegenover de bar zitten studenten Geert en Roald. 'Het is fijn dat je er-

gens relatief betaalbaar een drankje kan doen zonder dat iemand daar zijn studio of fusie voor open hoeft te stellen', vertelt Geert. Roald: 'Ik ontmoet hier elke keer nieuwe mensen. Ik vind het altijd wel gezellig.' Tornij legt uit dat het wel de bedoeling is dat er alleen studenten naar de Harmonie komen, dat is immers de doelgroep. Ze controleren dan ook of de bezoekers een studentenkaart hebben. Toch zijn Tornij en Brode het er unaniem over eens dat mbo'ers in de Harmonie wel welkom zijn, hoewel die elders in de stad regelmatig worden uitgesloten. Brode: 'Zij zijn ook gewoon studenten.'

'De eerste weken kwamen er mensen binnen die vroegen of ze elders wat eten mochten bestellen en hier opeten. Wij bieden geen eten aan, dus dan is het geen probleem, zolang je maar drankjes blijft bestellen. Toen dachten we als mensen eten willen, moeten we dat misschien faciliteren. Dat zijn we nog aan het uitproberen. Van zijn baas krijgt Tornij, samen met de vrijwilligers met wie hij de Harmonie runt, de ruimte en financiële vrijheid om van alles uit te proberen en te testen wat werkt. 'Wij hebben als vrijwilligers wel echt de touwtjes in handen. Het budget is ook vrij groot, ik overleg het niet maar declareer het gewoon. We moeten gewoon geen verlies maken.' 'Ik zou het fantastisch vinden als wij het écht een vrijwilligerscafé voor studenten kunnen maken', hoopt Brode. Op de vrijdagavond wordt het hele café gerund door vrijwilligers, dat is ook waarom de kosten zo laag kunnen blijven. Dat brengt ook uitdagingen met zich mee. 'Het lastige is dat je niet zomaar kan zeggen van doe dit of doe dat. Je wilt het leuk houden voor je klanten, maar ook voor het personeel.' Toch draait de kroeg op de vrijwilligers, zonder hen is er geen Harmonie. 'Wij willen iets teruggeven aan Leiden', benadrukt Tornij.

Van links naar rechts: Frank van der Salm (26), Chieljon Tornij (23), Rick van Gelder (24), Luca Brode (27)

Meer dan soldaatje spelen

Hoe is het om je in deze tijd van stijgende internationale dreiging in te zetten voor veiligheid? Drie studenten vertellen waarom ze zich meldden als reservist bij Defensie. 'Ze noemen ons *weekend warriors*.'

DOOR POL KOOPMAN
FOTO'S TACO VAN DER EB

Je wordt niet behandeld als feut

Jordy Gelmers (26) studeert arbeidsrecht en is sinds juni 2023 reservist bij het 20^e Infanteriebataljon Bewaken Beveiligen Korps Nationale Reserve.

'Als rechtenstudent zit ik veel in de boeken. Ik wil de daarnaast iets actiefs doen wat ook nog maatschappelijke waarde had en waarbij je ook in de buitenlucht komt. Defensie paste perfect. 'Op de middelbare school heb ik al eens geprobeerd om bij het Korps Mariniers te komen maar dat bleek een toch wel hele zware selectie: bij een zwemtest ben ik toen afgevallen. Toen ben ik gaan studeren. Dat ik dit dus ook tijdens mijn studie nog kan doen is daarom mooi meegenomen. 'In Leiden heb ik bij Augustinus gezeten. Op een bepaalde manier kan je de initiële opleiding een beetje vergelijken met de Kennismakingstijd daar, maar dan een stuk volwassener. Je wordt niet behandeld als de feut en je hoeft je ook niet te bewijzen om bij het gaafste clubje te mogen horen. Wel lijken de straffen en de manier waarop je soms bezig wordt gehouden op elkaar. 'Neem bijvoorbeeld je veldfles: die moet te allen tijde tot de bovenste millimeter gevuld zijn. Is dat niet het geval, dan wordt ie leeggegooid of mag je ernaartoe kruipen, ook binnen een bepaalde tijd welteverstaan. Alles draait om tijd binnen Defensie. 'Hetzelfde was het geval toen we voor het eerst onze kleding in de kasten moesten leggen. Dat moet recht en mesbreed – dus letterlijk zo breed als je mes – gebeuren en bij iedereen in dezelfde volgorde liggen. Bijna niemand doet dat de eerste keer goed. In de ochtend hielden ze inspectie en toen we later

terugkwamen lag de hele kamer vol met kleding. 'Dat moet opnieuw', krijg je te horen en dan moet je weer gaan vouwen. 'Dan is er natuurlijk ook nog de groepsdiscipline. Als één iemand iets fout doet, boet je daar allemaal voor. Het zorgt in elk geval voor kameraadschap. Nadat dat allemaal achter de rug was wist ik wel van sommige mensen dat het goede maten van me konden worden. 'Ik heb er orde en een grotere mate van respect geleerd. Eerder tijdens de studie kwam ik soms gemakkelijk een kwartier later de collegezaal binnen. Dan dacht ik: "Er zit tweehonderd man in de zaal, mijn kwartiertje te laat maakt dan niet uit." Nu zie ik dat anders. Bij Defensie leer je heel erg dat iemand er ook voor jou staat. Dan is het sociaal om te laat te komen. 'Na mijn studie wil ik de advocatuur in. Ik ga zo lang mogelijk blijven proberen om het te combineren met het reservist zijn. Maar ik moet tegen die tijd maar zien of dat vol te houden is, zeker als ik later vijftig uur zou gaan werken, dan ook nog een vriendin heb en mijn vrienden regelmatig wil zien. Ik heb hier in elk geval genoeg dingen geleerd die straks ook nuttig zijn. Ook als advocaat moet je honderd procent voor je cliënt en het kantoor gaan. 'Het gaat vaak over de toegenomen dreiging. Tijdens het appel worden alle actualiteiten besproken en dan zijn er best veel soldaten die zeggen: "Over vijf jaar kan alles er heel anders uitzien." Daar ga je dan wel serieuzer over nadenken. Bezorgd ben ik niet, maar het is wel iets wat ik in mijn achterhoofd houd.'

Wat doen reservisten?

In tegenstelling tot reguliere beroepsmilitairen werken reservisten parttime voor de krijgsmacht. Naast hun militaire functie volgen ze een studie of hebben ze een civiele baan. Ze kunnen niet zomaar worden uitgezonden maar worden bijvoorbeeld binnenlands ingezet bij rampenbestrijding of in de erewacht tijdens Prinsjesdag. Een reservist krijgt een salaris en is gemiddeld 300 uur per jaar met het

leger bezig, verdeeld over twee oefenavonden en één of twee zaterdagen per maand. Door het jaar heen vinden er meerdaagse oefeningen plaats. De komende jaren wil Defensie het reservistenbestand fors uitbreiden, enerzijds om tegemoet te komen aan het grote aantal personeelstekorten in de sector, anderzijds om snel meer mensen in te kunnen zetten als de situatie daarom vraagt.

'Je hoeft je niet te bewijzen om bij het gaafste clubje te mogen horen'

Je moet alles in één keer goed doen

Leon Baehr (24), net afgestudeerd in het internationaal publiekrecht, is sinds maart 2023 reservist bij het 10e Infanteriebataljon Bewaken Beveiligen Korps Nationale Reserve.

'Ik hoorde van de reservisten toen ik na de middelbare school op een open dag van Defensie was. Ik wilde eerst nog op uitwisseling naar het buitenland, vandaar dat ik me vorig jaar heb aangesloten.

'De toelatingsprocedure kost veel tijd. Eerst heb je een psychologische keuring. Er wordt gekeken naar of je psychisch weerbaar bent, en bijvoorbeeld dus niet snel agressief wordt en of je goed met stress kunt omgaan. Daarna heb je de fysieke keuring. Die vond ik zelf niet al te heftig: hardlopen, kruipen, aan een klimrek hangen, dat soort dingen. De meeste mensen die een beetje fit zijn, komen daar wel doorheen.

'Als je bent goedgekeurd krijg je je uitrusting. Je krijgt echt een gigantische hoeveelheid aan materieel mee. Daarna volgt de algemene militaire training. Het begint allemaal heel basic: leren veilig met een geweer rond te lopen, leren hoe je je uniform draagt, bevelen opvolgen en een paar dagen op bivak. Je hebt eigenlijk niks te zeggen over hoe je je dag indeelt. 'Het is hard werken maar ik vond het twee hele leuke weken. Ik heb er ook echt veel van geleerd. Je leert dingen in één keer goed te doen omdat het anders helemaal opnieuw moet, bij het schoonmaken bijvoorbeeld of het inpakken van je bepakkings. Dat moet ook allemaal op tijd. Heb je dat gehaald, dan ben je echt soldaat en word je ingedeeld en verder opgeleid bij een eenheid.

'Reservist zijn is natuurlijk niet hetzelfde als beroepsmilitair zijn. Daar worden onderling wel de nodige grappen over gemaakt. *Week-end warriors* noemen ze ons gekscherend. Andersom hebben wij ook grappen, maar die zal

ik hier maar niet herhalen. De verhoudingen zijn in elk geval goed.

'Ik vind het fijn dat de mogelijkheid er is om je op deze manier in te zetten. Zeker als beroepsmilitair ben je de eerste paar jaar van je carrière alleen maar met het leger bezig. Zelf twijfel ik nog een beetje over wat ik ga doen, maar in elk geval heb ik nu al een goed inzicht over hoe het er bij Defensie aan toe gaat. 'Qua dreiging maak ik me nu niet per se meer zorgen dan eerder. Als reservist ben je niet uitzendingsplichtig en we worden in principe alleen binnen de landsgrenzen ingezet. Liever wil je natuurlijk helemaal geen oorlog voeren maar hoe steviger je als land en ook als NAVO in je schoenen staat, hoe kleiner de kans is dat we in een oorlog terecht komen.

'Natuurlijk, als het écht zo ver zou komen zou ik ook gaan, alleen hoop ik dan wel nog aanvullende opleiding te krijgen. Over pantservoertuigen weet ik bijvoorbeeld nog niet alles.'

Je leert netheid, nederigheid en kameraadschap

Dennis van Eck van der Sluijs (23) studeert crisis and security management (specialisatie: War and Peace Studies) en is sinds november 2023 reservist bij het Commando Zee strijdkrachten.

'Vanuit mijn studie hield ik me sowieso al bezig met veiligheidsvraagstukken. Defensie opereert in hetzelfde wereldje dus het was voor mij een kleine stap om daar eens te kijken. Defensity College is het werkstudentprogramma van Defensie en biedt theoretisch opgeleide studenten de kans om op dat niveau aan de slag te gaan.

'Voor de marine is de training zwaarder dan bij de landmacht. Als ik er dan voor ga – zo dacht ik – wil ik er ook helemaal voor gaan. Onze bivak duurde twaalf dagen. Daar kregen we de basics aangeleerd, denk aan schiettraining, een soort militaire EHBO en tactisch militair optreden. Dat moesten we doen met re-

latief weinig slaap en onder tijdsdruk. Daar kwam ook het 's nachts wachtlopen en het uitvoeren van verkenningen bovenop. Ik vond het een hele goede ervaring.

'Wat ik er vooral geleerd heb, is dat er bij Defensie echt wel meer gebeurt dan zomaar wat soldaatje spelen. Je leert nederigheid, punctualiteit, maar ook kameraadschap kennen. 'Natuurlijk wist ik al dat onze veiligheid niet vanzelfsprekend is, maar bij het leger heb je dat nog eens extra goed door. Je bouwt een enorm gevoel van respect op voor de mannen en vrouwen die dat mogelijk maken.

'Je maakt alles van dichtbij mee. Zo kan je je als reservist opgeven om bijvoorbeeld oefenvijand te spelen bij militaire oefeningen. Dat is een hele unieke ervaring, ook om te zien hoe beroepssoldaten met dat soort situaties omgaan.

'Ik zou er geen voorstander van zijn om de algemene dienstplicht weer in te voeren. Men-

sen moeten wel echt gemotiveerd zijn. Dat kan je niet forceren. Wel kan je het zo aantrekkelijk mogelijk maken om voor bepaalde tijd in dienst te gaan. Het Zweedse model (waarbij iedereen kan worden opgeroepen maar wordt geselecteerd op basis van motivatie en screening, *red.*) vind ik een mooi voorbeeld.

'Ik ben niet bang te worden opgeroepen nu er meer dreiging in de wereld is. Er moet nog heel wat gebeuren tot ook reservisten echt operationeel worden ingezet. Zeg natuurlijk nooit nooit, maar die kans acht ik de aankomende tijd niet aannemelijk.

'Daar staat dan natuurlijk wel tegenover dat de dreiging wel degelijk toeneemt. Ik zou zeggen: zorg ervoor dat je weerbaarder wordt. Dat hoeft echt niet alleen via Defensie maar je ook gewoon inlezen over de democratie is al een begin. Daar zie ik echt nog veel kansen liggen.'

Nederlandse VN-blauwhelmen verzamelen zich voor vertrek naar Libanon, maart 1979

Een zinloze missie

Diego Salama onderzocht VN-veiligheidsmissies in het Israëlisch-Arabisch conflict, zo ook 'de onmogelijke job' in Libanon waarbij veel Nederlandse blauwhelmen betrokken waren. 'Ze kwamen terecht in de hel.'

DOOR VINCENT BONGERS
FOTO ANP

Er werden zo'n negenduizend Nederlandse VN-militairen naar Libanon gezonden, onder het mom van een vakantiemissie, klinkt de voice-over in de documentaire *Vergeeten missie* (2022) van RTV Oost. Het idee was de vrede bewaren en ondertussen genieten van het zonnetje en lekker surfen. 'We kregen filmpjes te zien van hoe mooi de hoofdstad Beiroet was', zegt veteraan Siem Kersten in de documentaire. In werkelijkheid kwamen de blauwhelmen, van wie een groot deel dienstplichtigen, terecht in een gewelddadige chaos. 'We lagen elke dag onder vuur', vertelt Kersten. 'Ik heb daar wel schade door opgelopen. Na een maand ging ik geestelijk op slot en doorliep ik de missie als een zombie.' De Nederlandse militairen waren in een wespennest terechtgekomen. In 1978 pleegden Palestijnen een bloedige aanslag in Israël. Elf terroristen waren met een boot geland op het strand in de buurt van Tel Aviv en kaapten vervolgens een bus op de kustweg. Er vielen 48 doden, onder wie 13 kinderen.

'Je moet schaak in tien dimensies kunnen spelen om het huidige conflict op te lossen'

Israël begon vervolgens een invasie van Zuid-Libanon waar de PLO en andere Palestijnse organisaties zaten. In Libanon waren ook nog allerlei andere bewapende groeperingen actief. Uiteindelijk trok Israël zich onder druk van de Verenigde Naties weer terug. In deze haast onmogelijke situatie moesten de militairen van de VN-missie UNIFIL de vrede zien te bewaren.

'Ze kwamen in de hel', zegt Diego Salama, die de VN-missies in het Israëlisch-Arabische conflict van 1967 tot 1982 onderzocht en volgende week hoopt te promoveren. 'De VN-Veiligheidsraad stuurde UNIFIL onder stevige druk van de VS naar Libanon. De operatie had geen duidelijke strategie en het mandaat was zwak. De structuur die door de VN al in de regio was opgezet, maakte het mogelijk om heel snel een operatie op touw te zetten. De missie was desondanks een worsteling. Ze hadden niet de middelen en bescherming om hun werk goed te kunnen doen.'

Het hielp niet dat geen een van de strijdende partijen de VN-militairen daar wilde hebben. 'Het gevaar kwam van alle kanten: uit alle hoeken werd er op hen geschoten. Toch waren er de nodige successen.'

Dat blijkt ook in de documentaire *Vergeeten missie*: als de Nederlandse veteranen terugkeren naar Libanon worden ze enthousiast ontvangen door inwoners die goede herinneringen aan de hulp van de voormalige blauwhelmen hebben. Ook een deel van de jongeren in het gebied zijn blij met de VN. 'Jongeren van achttien hebben UNIFIL-foto's op hun telefoon staan', vertelt een veteraan. 'Ik begrijp er helemaal niets van.'

'Maar al met al werden de militairen gestuurd om een onmogelijke job te doen', stelt Salama. 'Toen Israël in 1982 opnieuw Libanon bezette, werd de missie zelfs haast zinloos.' Toch is UNIFIL tot de dag van vandaag actief. Het is een missie met veel slachtoffers. Er vielen sinds het begin van de operatie 324 doden, onder wie negen Nederlanders. 'Er zitten nu nog steeds bijna elfduizend VN-militairen, het is de grootste operatie in de regio. De VN vormt een soort buffer tussen Israël en Libanon, maar het is geen kogelvrij scherm uiteraard.'

De spanningen nemen ook weer toe, onder andere door de Israëlische aanvallen op de militante sjiiitische moslimbeweging Hezbollah in Libanon. Mogelijk zal Israël opnieuw de grens oversteken om de strijd met Hezbollah aan te gaan. 'Er zitten heel veel vluchtelingen uit Syrië in Libanon. De economische situatie is verschrikkelijk slecht. Zeker sinds de enorme explosie in de haven van Beiroet in 2020.' De VN is al sinds het ontstaan van de staat Israël actief in de regio. 'De eerste missie was in 1948, en ondertussen heeft de operatie kantoren in de gebieden van vrijwel alle partijen in het conflict. Dat is uniek, een schatkamer aan kennis.' Salama deed veel van zijn onderzoek in de archieven van de VN in New York, maar hij bezocht ook onder andere Israël en Libanon. 'Wat me vooral opviel is dat veel van de conflictgebieden zo dicht bij elkaar liggen. Ik was bij een uitkijkpost van UNIFIL en kon met mijn standaard verrekijker beide partijen goed observeren. Je ziet hun militaire vlaggen.' Hij bezocht ook de Hermonberg, gebied dat na de Zesdaagse oorlog in 1967 onder controle van Israël staat. 'Die berg ligt maar veertig kilometer van Damascus, de hoofdstad van Syrië. Ongeloflijk dichtbij. Van collega's hoorde ik hoeveel communicatie en stille diplomatie er via hen plaatsvindt tussen Israëlische en Syrische militairen.'

Want de aanwezigheid van de VN-militairen is van groot belang en de 'vredearchitectuur', zoals Salama het omschrijft, is in al die decennia aanwezigheid zeer sterk ontwikkeld. Een van de bepalende figuren hierin was de Finse UNEF II-commandant Ensio Siilasvuo. 'In 1973 woedde de Jom Kipoer-oorlog. Israël werd toen in eerste instantie in de verdediging gedrukt, want ze werden volledig verrast door Syrische en Egyptische troepen.' Israël herstelde zich echter en dwong de tegenstand terug tot over de Egyptische grens en bezette een deel van het Sinaï-schiereiland.

Er volgde een wapenstilstand en de VN organiseerde onder leiding van Siilasvuo vredesbesprekingen in een tent bij kilometerpaal 101 op de weg van Caïro naar Suez. 'Het overleg leverde een groot succes op. Het pad naar vrede tussen Israël en Egypte is daar begonnen, dat geldt ook voor de de-escalatie tussen Israël en Syrië. De Finse commandant slaagde erin om de spanningen af te laten nemen zodat er echt ruimte kwam voor onderhandelingen.'

Een van de zaken die Siilasvuo wist te organiseren was een veel betere coördinatie tussen de drie VN-missies die toen actief waren in het Israëlisch-Arabische conflict. 'Dat is bepalend geweest voor de structuur die er nu nog steeds ligt.' Ondertussen is de focus van het conflict verschoven naar Israël en de Palestijnen. 'Maar de architectuur is er en die moet ook blijven, vind ik. Als er, hopelijk snel, vrede in Gaza is dan hoeven er geen nieuwe structuren te komen. Zet de turbo op wat er al is, en verzin niet een andere aanpak.' Een oplossing van het conflict is echter ver weg. Het gaat niet alleen om twee groepen die hetzelfde stuk land willen hebben. 'Er zitten etnische, religieuze, historische en politieke kanten aan. Je moet schaak echt in tien dimensies kunnen spelen om het op te lossen. Als ik op de markt loop in Jeruzalem dan zie ik Joden, Arabieren en mensen met allerlei andere achtergronden. Ze willen alleen maar hun leven kunnen leiden. Het is zo tragisch dat iedereen juist zo lijdt.'

'De gebeurtenissen van 7 oktober en daarna zijn zo traumatisch en ingrijpend dat deze zowel de Israëlische als Palestijnse politiek fundamenteel zullen veranderen. Ik hoop dat dit moment van absolute horror, en diepteput, uiteindelijk naar een pad tot vrede voert.'

Diego Salama, *An Architecture for Peace: Deciphering the UN's Multidimensional Approach to the Israel - Arab Conflict (1967 - 1982)*. Promotie is dinsdag 16 april

'Er moet zo snel mogelijk een staakt-het-vuren in Gaza komen'

Diego Salama werkt bij de United Nations University, het opleidings- en onderzoekscentrum van de VN. 'Er zijn dertien vestigingen in de wereld, waaronder een in Maastricht waar ik aan ben verbonden.' Zijn onderzoek versijpelt op een moment dat de regio weer in de brand staat. 'Ik leverde mijn proefschrift op 10 oktober in, dat is nogal treffend qua timing.'

Salama is voorzichtig met uitspraken over Gaza. 'Alles wat ik nu vertel, zijn mijn meningen en niet die van de VN. Er zijn ook regels over wat je als werknemer mag zeggen over actuele zaken. Dat gezegd hebbende, vind ik dat er zo snel mogelijk een staakt-het-vuren moet komen.'

Op de dodelijke Israëlische aanval op medewerkers van World Central Kitchen wil hij niet specifiek ingaan. 'In het algemeen kan ik wel zeggen dat hulporganisaties beschermd moeten worden. Het conflict kan niet opgelost worden als zij hun werk niet kunnen doen. Mensen hebben geen onderdak en hebben honger, dat is het eerste wat we moeten aanpakken. Zonder kortetermijnactie, geen langtermijnresultaat.'

Slim (of dom) geboren

Pieter Bruegel de Oude, De triomf van de dood, 1562

Wetenschappelijk racisme bestond al in de Middeleeuwen, betoogt Claire Weeda in haar Zenobialezing. ‘Schoolmeesters zagen aan het lichaam en de ogen van leerlingen hoe intelligent ze waren.’

DOOR ELSE VAN DER STEEG

Hoe beoordeel je of iemand geschikt is om te vechten in het lokale leger dat je aan het optrommelen bent? Kijk naar hun recht-opstaande nek, hun borst, hun spieren, hun krachtige vingers, hun strakke buik en de regio waar ze vandaan komen. Het is een voorbeeld van omgevingsdeterminisme in de late Middeleeuwen, waarover Claire Weeda de Zenobialezing in het Rijksmuseum van Oudheden geeft. De lezing richt zich op de doorwerking van de Klassieke Oudheid in latere periodes. Het middeleeuwse determinisme is ook terug te leiden naar die tijd, vertelt Weeda. ‘Het is de gedachte dat omgeving de fysiologie en competenties van groepen mensen beïnvloedt. De oudst bewaarde tekst die daar uitvoerig over gaat is van de Griekse arts en filosoof Hippocrates, getiteld: *Lucht, water en gebieden*. Volgens de oorspronkelijke Griekse antieke leer was

de omgeving erg invloedrijk op lichaam en geest. Hippocrates behandelde uitgebreid de plekken waar mensen leven. Of ze in een koud of warm, nat of droog gebied, bergachtig landschap of een vallei leefden, zou een effect hebben op de werking van lichaam, hart, organen, en ook op geestelijke competenties. Volgens hem beïnvloedde het alle processen in je lichaam van geboorte tot aan dood, maar ook of je bijvoorbeeld intelligent of minder intelligent bent, of dat je emotioneler van karakter bent.’ Daarbij gold: het meest gematigde klimaat, dat wel seizoenswisselingen kent, maar geen abrupte weersverandering, zorgt voor de meest competente mensen. ‘De Grieken pasten dit op zichzelf toe, dus Griekenland had het meest gematigde klimaat. Later wordt dit overgenomen in het Romeinse gedachtegoed en in de Arabische en de Perzische wetenschap en weer toegepast op het eigen gebied.’ Vanaf ongeveer de twaalfde eeuw vindt het omgevingsdeterminisme de weg naar West-Europa. De Europeanen noemden vervolgens het klimaat in Frankrijk en Engeland het meest gematigd. Weeda: ‘In de dertiende en veertiende eeuw was het gedachtegoed zelfs nadrukkelijk aanwezig in handboeken over het rekruteren van soldaten of zee mannen. ‘Er verschenen handleidingen pedagogisch over hoe je met leerlingen om moet gaan, hoe je ze moet disciplineren en ze lijfstraffen moet toedienen. Daarin wordt expliciet besproken: wat doe je met leerlingen als ze uit een andere regio komen waar het kouder of warmer is, want ze zullen daardoor andere competenties hebben? Er werd aan schoolmeesters uitgelegd: je kunt aan de hand van het lichaam en de ogen van een leerling zien in hoeverre die intelligent is of niet. ‘Dat soort ideeën noemen we nu gewoon racistisch, zeker omdat het verbonden wordt aan de regio waar men vandaan komt. Er zijn ook discussies in die hand-

‘Er is lang gedacht dat wetenschappelijk racisme uit de zeventiende eeuw stamde’

leidingen over wat er gebeurt als iemand migreert en in een ander klimaat terechtkomt.’ Dat wetenschappelijk racisme is bekender uit latere tijden, vertelt Weeda. ‘Er is lang gedacht dat het een ontwikkeling uit de zeventiende en achttiende eeuw was, eerst onder invloed van Linnaeus en later door verschillende medici en biologen. Die gingen in wetenschappelijke zin nadenken of er verschillen tussen menselijke soorten zouden bestaan en of die op basis daarvan ook verschillende competenties en talenten zouden hebben.’ Maar dat concept is dus al veel ouder. ‘Het is iets wat wegebt en dan weer opkomt. Iedere periode kent zijn eigen interpretatie. Met de trans-Atlantische slavenhandel gingen geleerden bijvoorbeeld huidskleur meer benadrukken. In de Middeleeuwen werd het meer gebruikt om het verschil in standen en tussen mannen en vrouwen aan te geven. Het werd ook toegepast op Joden, Moslims en mensen met een donkere huidskleur. ‘De hogere klasse omschreef zichzelf als mooi van gestalte, met een goede lichaamsbouw, en knapper. Ze waren ook intelligenter, omdat ze dus beter in balans zijn. Mensen van lagere klassen, zoals horige boeren

zouden juist kleiner en gedrongen zijn, met lelijke geaaltrekken en diepe oogkassen. ‘Ook in de 21e eeuw waarschuwen wetenschappers dat omgevingsdeterminisme weer terugkeert, zowel in de wetenschap als breder in de maatschappij. Er zijn bijvoorbeeld vandaag de dag binnen bepaalde takken van de psychologie ook wel weer discussies over cognitieve vaardigheden en intelligentie die dat ook weer proberen te verbinden aan omgeving. ‘Vandaag de dag weten we dat de genetische differentiatie tussen groepen verwaarloosbaar is, terwijl er binnen groepen variaties zijn. Er kan dus echt geen sprake zijn van iets wat lijkt op een ras. Er is geen verband tussen fenotype en intelligentie. Toch zie je in de algemene cultuur dat er neiging is om te veralgemeniseren en om dus wel grote groepen over één kam te scheren. Daar zitten ingewikkelde dynamieken achter die economisch, cultureel, religieus of politiek kunnen zijn, maar die dus niet biologisch zijn.’ Mensen worden echter wel in relatie tot de omgeving waarin ze zich bewegen waargenomen, en die waarneming kunnen ze aan sociale aannames koppelen, vertelt Weeda. ‘Die sociale aannames gaan deels terug op een lange geschiedenis van geloof in omgevingsdeterminisme. Er is sprake van spiraalwerking. Groepen die in een bepaald omgeving zijn terechtgekomen of bepaalde beroepen uitvoeren, lijken zo de illusie van omgevingsdeterminisme te bevestigen. Dat zie je ook in onze huidige maatschappij. Dat heeft ook met allerlei structurele racisme-praktijken nu te maken. Het is een systeem dat zichzelf in stand houdt en daardoor moeilijk te doorbreken is.’

Claire Weeda, *Lange armen en strakke buiken: omgevingsdeterminisme in de Late Middeleeuwen*. Donderdag 11 april, 17.00-18.00 in Rijksmuseum van Oudheden. Toegang gratis

‘Universitair sportcentrum is te duur geworden’

Studentenpartij PBMS vindt de prijs van de universitaire sportkaart te hoog. ‘Het wordt lastig voor studenten om het te kunnen betalen.’

DOOR VINCENT BONGERS

‘De prijzen zijn de afgelopen jaren flink omhoog gegaan’, zei PBMS-raadslid Femke Spaargaren maandag tijdens de universiteitsraadsvergadering. In 2022 betaalden studenten nog €178, in 2023 al €192 en momenteel alweer €211, rekende de partij door. ‘Een stijging van zo’n 19 procent over de afgelopen twee jaar. Van de stichting Studentensport Leiden horen we dat er best veel zorgen zijn over de stijgende kosten. Studenten vinden het steeds lastiger om het sporten te kunnen betalen.’ Dat terwijl sport essentieel is voor het welzijn van studenten, aldus de universiteit zelf. De

partij wilde van het college weten waarom de prijzen stijgen en of er meer geld naar de sportkaart kan. ‘Sporten moet betaalbaar zijn, maar ook kostendekkend voor de universiteit’, reageerde vice-collegevoorzitter Martijn Ridderbos. ‘De kosten zijn de afgelopen tijd gestegen, dat komt doordat de personeelslasten zijn toegenomen.’ Het college heeft besloten geen geld voor onderwijs en onderzoek in te zetten voor het verhogen van de subsidie van de sportkaart. ‘We hebben wel gekeken of de prijs niet extreem hoog wordt. We vinden dit een redelijke marktconforme prijs voor wat we allemaal bieden in het universitair sportcentrum. Stel, je kijkt alleen naar de fitness, dan kan het elders wellicht goedkoper, maar het is een totaalpakket.’ Meer subsidiëren is een dure kwestie, legde

Ridderbos uit. ‘Het gaat om 7.000 sportkaarten, dus om veel geld. Als de raad vindt dat er in de toekomst andere afwegingen moeten worden gemaakt, dan kan ik daarnaar kijken.’ De universiteit wil overigens een nieuw sportcentrum bouwen, dat in 2026 open moet gaan. Het Leidse college van B&W is akkoord met de plannen, de gemeenteraad moet ze nog goedkeuren. PBMS vroeg het college ook naar het besluit van de Hogeschool Leiden om te stoppen met de subsidiëring van de sportkaart van hun studenten. Daardoor gaan deze studenten veel meer voor het sporten in het USC betalen. Heeft die keuze gevolgen voor de prijzen van de sportkaart? Ridderbos vond de keuze ‘natuurlijk jammer, maar wij hebben daar geen rol in’. Hij verwachtte niet dat de prijs van de kaart ging stijgen door de exit van de Hogeschool.

‘Aspirant topsporters verdienen meer coulance’

Studenten die op hoog niveau sporten kunnen een topsportstatus van de Nederlandse nationale sportorganisatie (NOC*NSF) krijgen. Met deze status kunnen zij hulp krijgen van de universiteit, zoals verlengde deadlines, vrijstellingen en flexibiliteit rond het bindend studieadvies. Ook kunnen zij eventueel financiële hulp krijgen bij uitloop van de studie. De universiteitsraad wilde maandag van het college weten of studenten die op hoog niveau sporten maar die net niet de NOC*NSF-status hebben, toch hulp kunnen krijgen om alsnog die topsportkwalificatie te halen.

‘Er is een grote groep sporters die toewerkt naar die status’, legde Jurian Calis van studentenpartij ONS uit. ‘Denk onder andere aan roeiers van Njord, Asopos en Pelargos. Zij trainen veel, en komen in de knel met hun studie. Bijvoorbeeld omdat ze naar verplichte werkgroepen moeten. We zouden graag iets meer coulance voor hen zien, zoals even niet naar die werkgroep hoeven.’ De Erasmus Rotterdam en de Universiteit van Amsterdam zijn volgens Calis meer flexibel. ‘Studenten gaan daar ook naar toe, omdat ze het roeien niet willen laten varen.’

Rector Hester Bijl vond het verruimen van het huidige beleid problematisch. ‘Het brengt heel veel financiële gevolgen met zich mee. We zien dan ook geen aanleiding om de regeling aan te passen.’ Calis stelt echter dat het niet per se om geld gaat. ‘Aan meer flexibiliteit zitten niet meer kosten.’ Bijl zei vervolgens dat het college een verkenning gaat doen naar wat er mogelijk is. Het college heeft toegezegd om te onderzoeken hoe het Erasmus en de UVA het aanpakken, aldus Calis.

Gebouw Haagse Spuistraat wordt later opgeleverd

De oplevering van het nieuwe gebouw aan de Spuistraat heeft vertraging opgelopen.

DOOR POL KOOPMAN

Al langer waren er klachten over ruimtegebrek in de universiteitsgebouwen van de Faculty of Governance and Global Affairs (FGGA) in Den Haag. Zo moesten studenten al eens college volgen in een kerk, een trouwzaal en een bioscoop. Om dat tegen te gaan zou de faculteit in september 2025 een nieuw gebouw aan de Spuis-

traat in gebruik nemen, samenvallend met de start van twee nieuwe bacheloropleidingen: ‘Economie en Samenleving’ en ‘Cyber Security and Cybercrime’. De oplevering van het gebouw heeft echter vier maanden vertraging opgelopen, en zou daarmee pas in januari 2026 klaar zijn voor gebruik. Als redenen hiervoor noemt de universiteit de complexiteit van het gebouw en nieuwe wensen voor de inrichting. Volgens de universiteit wordt er hard gewerkt aan alternatieve ruimtes voor de vele studenten. Het gebouw Stichthage bij het Centraal Station zal bijvoorbeeld langer worden ge-

huurd en voor grotere colleges wordt naar andere geschikte locaties gezocht. Vice-decaan Koen Caminada van de FGGA vult daarop aan dat de nieuwe bachelorstudenten gewoon in het vertrouwde Wijnhavengebouw beginnen. ‘Het is ook niet zo dat het gebouw enkel voor de nieuwe opleidingen bedoeld is’, stelt hij. ‘Er komt gewoon meer hoorcollegeruimte bij als aanvulling op ons huidige poulesysteem.’ Volgens Caminada is de vertraagde oplevering een niet al te uitzonderlijke situatie. ‘Nu eens is er een opleiding later af, in dit geval een nieuw gebouw. Het gaat ook maar om een paar maanden. Dat heb je soms.’

Wen maar aan *body bags*, waarschuwt de minister

Geoffrey van Leeuwen, minister Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, gaf maandag een gastcollege aan eerstejaars rechtenstudenten. ‘Als we niet durven te handelen, is dat een uitnodiging aan alle uitdagers om ons verder te testen.’

DOOR SJORS SCHAAP

‘We zullen moeten wennen aan de prijs van veiligheid, ook als die wordt gemeten in burgerslachtoffers en *body bags*’, zegt (plaatsvervangend- en demissionair) minister Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking Geoffrey van Leeuwen. Hij was afgelopen maandag te gast bij de rechtenfaculteit om een lezing voor eerstejaarsstudenten te verzorgen. Van Leeuwen – die geldt als vertrouweling van Mark Rutte – pleitte voor een groter defensiebudget, waarschuwde voor het einde van Amerikaanse militaire rugdekking, en betoogde dat wij ervoor moeten zorgen dat ‘uitdagers als Rusland, Iran en China geloven dat we bereid zijn geweld in te zetten’. De omstreden levering van F-35-reserveonder-

delen aan Israël is hierin volgens hem cruciaal. ‘Onze bondgenoten moeten de spullen krijgen die ze nodig hebben. Dat hebben we zo afgesproken. Zij rekenen op ons.’ Dat het gerechtshof in Den Haag onlangs de levering verbodde vanwege een duidelijk risico op de inzet bij schendingen van het humanitair oorlogsrecht, zei hij te betreuren. ‘Natuurlijk volgen we de uitspraak van de rechter en voeren we het uit tot de letter. Maar we zijn het er niet mee eens. Daarom gaan we in cassatie. Een eerdere rechter erkende juist dat de staat hier veel beoordelingsruimte heeft.’ De frictie tussen economische belangen, humanitaire hulp en geopolitieke dreigingen kwam in het gastcollege vaker naar voren. Zo bejubelde Van Leeuwen het militair optreden rond de Rode Zee waar het Britse en Amerikaanse leger bombardementen uitvoert op Houthi-rebellen die het vanuit Jemen voorzien hebben op westerse koopvaardij schepen. ‘Op deze manier geeft het Westen een signaal af: we zullen onze belangen verdedigen. Een derde van de wereldwijde containervaart gaat door het Suezkanaal. Een route die door Houthi’s bedreigd wordt, en de facto wordt af-

gesloten.’ Militair ingrijpen is dus nodig en te rechtvaardigen, aldus de minister. ‘Als we niet *durven* te handelen, is dat een uitnodiging aan die landen om ons verder te testen.’ Zo poogde de minister het idealisme met Realpolitik te verbinden. ‘De kracht van onze samenleving is dat we geloven in gelijkheid, mensenrechten, vrijheid en liberale democratie. Dat zijn de waarden die we moeten verdedigen.’ Als een studente vraagt waarom het Palestijnse verzet tegen de bezetting van Gaza geldt als terreur, en de strijd van Oekraïne tegen Rusland niet, maakt hoogleraar Encyclopedie van de rechtswetenschap Afshin Elian, die de minister voor het college uitnodigde, een hard onderscheid tussen terreur en verzet. Volgens Elian zou de steun aan Oekraïne onmiddellijk moeten stoppen als het brutaliteiten in Rusland begaat. Het is anders dan bij Hamas want ‘waarom zou je steun geven aan een beweging die een crèche gaat opblazen?’ Zonder verder in te gaan op het optreden van het Israëlische leger besluit Van Leeuwen: ‘De wereld is inherent gevaarlijk en het maken van vuile handen is onvermijdelijk.’

MARETJES

De prijs voor een Maretje bedraagt €9,- per 30 woorden, opgegeven via redactie@mare.leidenuniv.nl uiterlijk t/m maandag 16.00 uur. Maretjes aangeboden voor commerciële doeleinden worden niet geplaatst, evenmin als Maretjes waarin zaken worden aangeboden die de waarde van €4.500 te boven gaan

Doe meer met je kennis! Vrijwilligers gezocht voor één uur per week **bijles en huiswerkbegeleiding** op verschillende locaties of bij de leerling thuis. **Leiden-Noord, basisonderwijs, 6** leerlingen. Taal en rekenen. **Voortgezet onderwijs:** *Economie, 4 havo. **Leiden-Zuid,** *4 leerlingen basisonderwijs, groep 4, 5 en 6. Woordenschat, lezen. *Ook hulp gevraagd bij organisatie van de bijles, één of twee middagen per week. Onderwijswinkel Arubapad 2 (Het Gebouw), ma, wo en do 15-17u. Tel. 071-5214256. E-mail: hde-koomen@owwleiden.nl.

Cursussen Beeldhouwen en Boetseren in Leiden. Zie het actuele aanbod op www.jeroenspijker.nl/ Sculpture and modeling courses in Leiden. **Studenten krijgen 50 euro korting.** See www.jeroenspijker.nl/ for the current offer.

Maretjes-extra zijn bedoeld voor semi-commerciële instanties. De prijs voor een Maretje-extra is €23,- incl. btw voor elke vijfendertig woorden. U kunt deze advertenties uiterlijk op de vrijdag vóór het verschijnen van Mare opgeven bij Bureau van Vliet b.v., Wateringweg 129. 2031 EG Haarlem, |+31 (0)23-5714745, info@bureauvanvliet.com

COLOFON

Mare: Rapenburg 38, 2311 EX Leiden
Postbus 9500 2300 RA Leiden
Telefoon 071-527 7272
E-mail redactie@mare.leidenuniv.nl
Website mareonline.nl
Twitter @weekbladmare
Mastodon @weekbladmare@mastodon.online
Bluesky @mareonline.nl
Instagram @weekbladmare
Facebook: Leids Universitair Weekblad Mare
De redactie is op vrijdag gesloten.
Oplage circa 5.000

Hoofredactie: Frank Provoost
frank.provoost@mare.leidenuniv.nl

Redactie: Vincent Bongers
vbongers@mare.leidenuniv.nl
Marcjélie van der Kraan
m.w.s.van.der.kraan@mare.leidenuniv.nl
Sebastiaan van Loosbroek
s.p.van.loosbroek@mare.leidenuniv.nl
Mark Reid
m.a.reid@mare.leidenuniv.nl
Else van der Steeg
e.h.van.der.steeg@mare.leidenuniv.nl
Elena van der Kloek (stagiair)
Pol Koopman (stagiair)
Sjors Schaap (stagiair)
Lisa Boshuizen (stagiair)

Medewerkers: Romy van den Akker | Emiel Beinema | Lente van den Berg | Remco Breuker | Josette Daemen | Lorenzo Gerritsen | Omar Ghaly | Olaf Leeuwis | Maia de Quay

Art direction en vormgeving:

Marcel van den Berg, joostmarcellis.nl
Fotografie: Taco van der Eb | Marc de Haan
Illustraties: Bas van der Schot | Silas.nl

Drukwerk: Rodi Rotatiedruk, Broek op Langedijk

Advertenties: Bureau van Vliet b.v.
Wateringweg 129, 2031 EG Haarlem
Telefoon 023 - 571 47 45 |
E-mail sales@bureauvanvliet.com
bureauvanvliet.com/advertentie/Weekblad

Redactieraad: Kutsal Yesilkagit (voorzitter) | Frank Israel (vice-voorzitter) | Alexander Pleijter (secretaris) | Willem van der Does | Annemarie Drahmman | Nour Eldin Emarā | Rosanne Hertzberger | Zoë van Litsenburg | Frank Rensen | Marten Jesse Pot | Hermelijn Smits

CULTUUR

Oorlog voeren is ook: aandacht vasthouden

Met de voorstelling *Zelensky Hier* wil De Theatertroep de man achter de Oekraïense president tonen. ‘Er zijn maar weinig helden zoals hij.’

DOOR MARCIËLLE VAN DER KRAAN
FOTO BARBARA RAATGEVER

‘In een van zijn bekendste acts doet hij alsof hij met zijn stijve piemel piano speelt’

Wat als je als theatergezelschap opeens een land in oorlog moet leiden? Dat is de vraag waarmee het Nederlandse gezelschap De Theatertroep aan de slag is gegaan in de voorstelling *Zelensky Hier*.

‘Tot op de dag van vandaag is Zelensky omringd met leden van zijn cabaretgroep Kwartal 95’, vertelt Patrick Duijthoff, die de Oekraïense president speelt in de voorstelling. ‘Zijn vrouw, die ook in de theatergroep zat, schrijft mee aan zijn speeches, de boekhouder van het theatergezelschap ging aan de slag bij het Ministerie van Financiën en een van zijn beste vrienden werd Hoofd Veiligheidsdienst.’

Een heel theaterteam leidt een land, maar dan raakt het land in oorlog. ‘Hoe gebruikt hij zijn theaterverleden om het land te leiden? Als je met film en theater bezig bent, ben je continu bezig met de aandacht van het publiek vasthouden. Dat doet Zelensky ook heel goed. Zijn toespraken zijn bijna shakespeareans: in opbouw, beeldspraak en metafoeren. Echt ongelooflijk goed. Vanaf de dag dat de invasie begon, heeft hij alleen nog maar legerkleding gedragen. Dat is geniaal, iedereen heeft het erover.’

‘Dat heeft volgens de acteur alles te maken met Zelensky’s theaterverleden. ‘In het begin heeft hij ervoor gekozen om in Oekraïne te blijven. Dat filmpje waarin je ziet hoe hij met zijn team voor het presidentieel paleis staat, dat zeker een doelwit is, terwijl Kyiv wordt gebombardeerd en zegt: ‘Wij blijven hier’ is het moment waarop iedereen dacht: dit is een bijzonder persoon. Daarom heet de voorstelling ook *Zelensky Hier*. Dat woord gebruikt hij heel vaak.’

Naar aanleiding van dat filmpje verdiepte theatermaker en cabaretier Patrick Nederkoorn zich verder in het leven van de president. ‘Hij zocht een Nederlands theatergezelschap dat soortgelijk theater maakt en werd door meerdere mensen getipt om eens een keer bij ons te kijken’, vertelt Duijthoff. ‘We doen niet precies hetzelfde, maar we leveren wel veel kritiek op grote maatschappelijke thema’s en op de politiek. Zelensky deed dat ook. Politici betaalden Kwartal 95 om maar niet belachelijk gemaakt te worden door hen.’ Aan de hand van biografieën, documentaires, speeches, interviews, oude sketches en liedjes probeert de theatergroep zoveel mogelijk over Zelensky te weten te komen. Hoe kon de tv-kok, stem van Beertje Paddington én winnaar van *Dancing with the Stars* uitgroeien tot president van een land in oorlog?

‘We hebben het script ook door een Oekraïense journalist laten lezen om te zorgen dat er geen fouten in staan. Verder heb ik me geprobeerd door de serie *Dienaar van het Volk* te worstelen, waarin Zelensky iemand speelt die president wordt, maar het is hele platte humor. Niks mis met Jandino Aspiraat, maar het is een beetje Jandino-achtig.’

‘In een van zijn meest bekende acts staat hij met een vriend achter een vleugel en doet hij alsof hij met zijn stijve piemel piano speelt. Het is echt absurd om hem, de oorlogspresident, dat te zien doen. Wij hebben die sketch ook in de voorstelling, maar dan speelt hij een duet met Poetin op de vleugel.’

In een interview met David Letterman zegt de voormalig komiek dat humor een van de belangrijkste wapens is in tijden van oorlog. ‘Hij gebruikt dat ook echt om de aandacht op Oekraïne te houden, maar ook in zijn communicatie naar andere wereldleiders toe. Die humor proberen wij ook te gebruiken. Veel Oekraïners komen na afloop naar ons toe en vertellen dat die humor echt in het DNA van de Oekraïners zit.’

Duijthoff vindt dat er te veel onwetendheid is in Nederland als het gaat over de gevolgen van de oorlog. ‘Iedereen heeft het steeds over de ‘miljardensteun’. We geven 2,7 miljard uit om Oekraïne te steunen, waarvan een heel groot deel bestaat uit oud materiaal dat ons leger niet meer gebruikt. Dat stelt helemaal niets voor. Kyiv is 22 uur rijden hiervandaan en als Rusland de oorlog wint, hebben wij een gigantisch probleem. Het is geen geheim dat Poetin nog wel even wil doorgaan. Het besef dat we elkaar nodig hebben in Europa tegen iemand als Poetin ontbreekt.’

De Nederlandse politiek kan volgens de acteur nog veel van Zelensky leren. ‘We zijn een egoïstisch land aan het worden en we missen politici die dat kunnen overstijgen, idealen en dromen hebben, en politiek bedrijven met een hart. Zelensky heeft zoveel jaar geleden als acteur een politieke serie gemaakt en tijdens het maken daarvan werd hij steeds kwader over hoe de politiek in Oekraïne in elkaar zat. Hij wilde daar verandering in brengen en heeft zich toen verkiesbaar gesteld.’

‘In de eerste jaren van zijn presidentschap heeft hij heel hard geprobeerd corruptie uit te bannen en te zorgen dat de bevolking het beter zou krijgen. Hij is echt vanuit een ideaal en met een droom de politiek in gestapt, en nu leidt hij zijn land ook nog eens zo dapper. Hij schijnt ook nooit bang te zijn. Na de slachting in Boeatsja wilde hij bijvoorbeeld, terwijl het daar heel gevaarlijk was, koste wat het kost de stad in om de overlevenden te spreken. Er zijn niet veel wereldleiders die dat doen. Hij blijft daar in Oekraïne, weet zijn volk moedig te houden met zijn speeches en is niet bang. Momenteel zijn er maar weinig helden op de wereld zoals hij.’

De Spelersfederatie & De Theatertroep, *Zelensky Hier*.
Leidse Schouwburg Stadsgehoorzaal, zaterdag 20 april om 20:15, tickets vanaf €10

‘Baantjes op de universiteit zijn altijd vaag’

DOOR EMIEL BEINEMA
FOTO MARC DE HAAN

Wat doe je voor werk?

‘Ik ben de opleidingscommissietrainer van de faculteit Governance and Global Affairs. Alle studenten in opleidingscommissies op deze faculteit krijgen twee keer per jaar een training en die verzorg ik.’

‘In de eerste training leren de studenten wat de opleidingscommissie doet, waarom dat belangrijk is en wat voor rechten ze allemaal hebben. De tweede training, die ik net heb gegeven, gaat over de onderwijs- en examenregeling, de OER. Dat zijn de regels van de studies, dus dat gaat heel diep. Daarom is er bij de tweede training ook iemand die alles daarover kan uitleggen.’

Heb je zelf ook in een opleidingscommissie gezeten?

‘Nee, dus ik was zeker geen eerste keus voor deze baan. Door andere baantjes die ik bij de universiteit heb gehad ken ik wat mensen in het bestuur van de faculteit, onder wie de assessor. Zij was druk op zoek naar een nieuwe trainer, maar niemand had daar zin in. De eerste keer dat ze het aan mij vroeg, heb ik nee gezegd, maar toen ze echt niemand konden vinden dacht ik: oké dan.’

En heb je daar spijt van?

‘Nee, nee, nee. Ik leer best veel, bijvoorbeeld over mails sturen. Tuurlijk, dat deed ik voor ik deze baan had ook,

maar nu heb ik een officiële mailbox en moet ik mensen mailen dat ze verplicht naar mijn training moeten. Ik voel me een beetje een docent. Studenten mailen ook terug met “Beste mevrouw Van den Berg”, en toen ze me in het echt zagen, schrokken ze een beetje.’

‘Ik kom kennelijk dreigend over in mijn mails. Als ik schrijf dat de studenten aanwezig moeten zijn omdat ze anders hun vergoeding voor het commissiewerk niet krijgen, maken ze vanzelf tijd vrij. Uiteindelijk komt het inderdaad allemaal goed en met mensen die echt niet konden, hebben we altijd iets geregeld waardoor ze de training konden inhalen.’

Dus de baan past goed bij je?

‘Het is vooral administratief werk en dat vind ik leuk. Het voelt alleen niet helemaal als professioneel werk. Je hebt niet bepaalde uren dat je er moet zijn, bijvoorbeeld. Met alle baantjes die ik tot nu toe op de universiteit heb gehad is het altijd een beetje vaag wat je nou precies moet doen. Er is heel veel vrijheid en ik denk dat veel mensen dat fijn vinden, maar ik heb eigenlijk wel zin in een baan waar je gewoon om half negen op je werk bent, dan binnen een aantal uur je werk doet en daarna weer naar huis gaat, dat je weet waar je aan toe bent. Dat klinkt heel erg en ik denk dat heel veel studenten daar geen zin in hebben, maar ik houd van ritme en zekerheid. Dan kun je om zes uur ook zeggen: ik reageer niet meer op e-mails, want ik ben nu vrij.’

‘Dat is heel anders dan nu in mijn studie, want daarin ben ik eigenlijk altijd bezig. Ik heb vanavond een deadline om twaalf uur ‘s nachts, daar blijf ik dus mee bezig tot twaalf uur ‘s nachts. Volgens mij denken heel weinig studenten er zo over, maar ik kijk ernaar uit om na mijn studie aan het werk te gaan.’

COLUMN | MAIA DE QUAY

Samenwonen is en blijft een dans van ‘die gore pan is niet van mij’

Hoewel ik inmiddels al meer dan twee jaar geen bunker meer deel met twaalf (!) Leidse studenten, is de innerlijke luie bachelorstudent in mij soms moeilijk te verdrijven.

Zo woon ik dus al enige tijd in een geweldig fijn en mooi huis met twee geweldig fijne en mooie vriendinnen waarin wij ongeveer 360 dagen per jaar het spelletje ‘Volwassen zijn’ spelen. Toch blijkt het ongeveer 6 dagen per jaar (schrikkeljaar!) moeilijk om het studentikoze vliesje écht van ons af te schrobben.

Waar dat mee te maken heeft?

Uiteraard: de schoonmaaktaken.

Nu is het belangrijk dat ik, voordat ik begin aan dit relaas, meteen toegeef dat ik *absoluut*

niet chill ben als het aankomt op schoonmaken. Nooit is het goed voor deze controlfreak, want ik vind altijd (altijd!) wel weer een losliggende schoen of een lege verpakking om over te klagen. Bid dus voor mijn lieve huisgenoten, want ook solidaire schoonmaakdictators (diegenen die ook zelf graag de rotte klusjes doen) zijn én blijven dictators.

Nou goed, zoals gezegd spelen wij dus al zo’n twee jaar een geavanceerde versie van Vader & Moedertje met elkaar. Zonder enig gedoe krijgen alle planten water, worden de tanden tweemaal daags gepoetst (en zelfs zo nu en dan geflost) en verschijnen er elke dag weer voedzame maaltijden op tafel. Het schoonmaken, daarentegen, blijkt van een andere orde. Want hoe je het ook wendt of keert, het samenwonen is en blijft een dans van ‘die gore pan is niet van mij’ en ‘ik heb de vorige vuilniszak ook al weggegooid’.

De messen en vuilniszakken vallen ons – in tegenstelling tot 2+ jaar geleden – nu dan wél op, de noodzaak om er iets mee te doen als het niet *precies* op die manier in de schoonmaaktak (ook die hebben we immers nog) staat, is net als toen absoluut afwezig.

Deze fase van het leven is dan ook een raar

soort limbo waarin je je wél ergert aan rommel en stof en andere viezigheid, maar je niét in staat bent om dan vervolgens ook – ik noem maar een dwarsstraat – een keer de vensterbanken af te nemen of de kruidenla uit te zoeken. Onkunde is het echt niet meer, maar de studentikoze onwil blijkt behoorlijk onverwoestbaar, want ja, wie doet nou helemaal zo iets?

Dus hoewel de tijd van over vuilniszakken heen stappen om de gang door te kunnen achter ons ligt, is nu de fase blijkbaar aangebroken waarin we dan maar gewoon ongerichte constateringen de ruimte in slingeren zonder daar vervolgens enige consequenties aan te verbinden.

Op 6 dagen per jaar na.

Op zo’n dag moeten we elkaar streng toespreeken en dan toch echt een écht volwassen actie starten die dan wél iets doet met de opmerking dat er ‘eigenlijk best veel stof bij het schoenenrek ligt’ of ‘iets in de koelkast nogal vaag ruikt’.

En zo’n dag was het dus deze week.

‘De studentikoze onwil blijkt behoorlijk onverwoestbaar’

Maia de Quay studeert rechten